Misraħ iż-Żjara tal-Papa Ġwanni Pawlu II Ħarsa lejn l-Istorja Tiegħu

Jimmy Muscat

Tradizzjoni antika tgħidilna li l-Appostlu Luqa, wara li kien ġie nawfragat fil-viċinanzi tal-Mellieħa waqt li kien qiegħed issieħeb San Pawl Appostlu fil-vjaġġ epiku tiegħu minn Kreta lejn Ruma fis-sena 60 Wara Kristu, sab ruħu fil-Mellieħa u fuq il-blat għeri ta' għar naturali żgħir penġa x-xbieha tal-Madonna bil-Bambin Ġesù fuq driegħha. Tradizzjoni oħra ssostni li fis-sena 409 Wara Kristu ġemgħa ta' isqfijiet waslu f'dan l-istess għar u kkonsagrawh bħala Knisja. Żewġ tradizzjonijiet antiki li sawru l-pedamenti ta' devozzjoni qawwija lejn Ommna Marija tal-Mellieħa.

L-Ikona preżenti tal-Madonna, mibnija fuq stil Biżantin-Sqalli, u mpenġija wkoll direttament fuq il-blat, tmur lura għas-seklu 11-12. Hija ta' oriġini Sqalli-Biżantin. Tajjeb wieħed isemmi wkoll hawnhekk li traċċi ta' pittura aktar bikrija jeżistu taħt din l-istess Ikona li, wara dik id-devozzjoni hekk antika minn eluf kbar ta' pellegrini, żgur jixirqilha apprezzament storiku u spiritwali ħafna aktar fil-fond. Sa minn qabel l-1436 din l-istess kappella kienet diġà waħda mill-għaxar Parroċċi stabbiliti f'Malta, bħalma jidher tant tajjeb fir-Rollo tas-Senatur de Mello.[1] Jidher ukoll li f'dik il-ħabta stess dan il-għar-kappella Medjevali kien taħt il-kura ta' komunità ta' Patrijiet Agostinjani.

Il-ħames arkati jew loġoġ oriġinali 'l barra mill-Għar, fejn illum hemm il-kampnar, ġew mibnija għall-ħabta tal-1590 u magħhom, x'aktarx, ħajt rettangolari biex jifforma kjostru magħluq madwar il-misraħ ta' ġewwa tas-Santwarju. Il-faċċata fuq in-naħa ta' barra ta' wieħed minn dawn il-ħitan qodma llum iżejjen Misraħ iż-Żjara tal-Papa San Ġwanni Pawlu II.

L-1718 kienet sena skarsa ħafna mix-xita, tant li kien hawn ġuħ kbir f'Malta u Għawdex, l-uċuħ tar-raba' ġew milquta ħażin ħafna u n-nies kienet qiegħda kważi tmut bil-ġuħ. L-Isqof ta' Malta ta' dak iż-żmien, Monsinjur Ġakbu Cannaves, ordna li jsir pellegrinaġġ nazzjonali u eluf kbar ta' pellegrini

waslu fl-Għar tal-Madonna tal-Mellieħa biex jitolbu għax-xita. Ix-xita bdiet nieżla u għamlet bl-abbundanza. Żgur li xi ħaġa verament tal-għaġeb seħħ waqt dik iż-żjara hekk kbira għax, sena wara, missirijietna bnew dak l-Ark Trijonfali bħala ringrazzjament lill-Madonna. Dan l-Ark imponenti llum qed isebbaħ dan il-Misraħ ta' barra u jilqa' tant viżitaturi u pellegrini. Jissimbolizza r-rebħa tal-Madonna tal-Mellieħa fuq l-għawġ u l-gwaj li kien qiegħed jifni l-poplu Malti dak iż-żmien.[2]

Maż-żmien, id-devozzjoni lejn ix-xbieha mirakoluża tal-Mellieħa tant kibret li fl-1838, ir-Rettur, Dun Pawl Lebrun, għamel petizzjoni jew talba lill-Gvern Ingliż biex ikun jista' jixtri qatgħa art, quddiem l-Ark Trijonfali, ħalli fuqha jibni diversi kmamar għall-pellegrini. Il-permess ingħata fi żmien tliet xhur u r-Rettur Le Brun ħallas 5 Liri Sterlini għal dik il-medda art.[3] Illum għadna naraw din il-blokka bini b'26 kamra mibnija għal dawk il-pellegrini li wħud minnhom kienu jorqdu hawn minħabba t-triq twila u mwegħra. Ma ninsewx li dawk il-pellegrini kienu jiġu bil-mixi minn kull naħa ta' Malta u Għawdex.

Allura, issa, dan il-Misraħ ta' barra kellu żewġ ħitan kompluti, il-ħajt il-qadim tal-1590 imżejjen b'dak l-Ark Trijonfali u l-blokk simettriku tal-kmamar tal-pellegrini.

Sitt snin wara, fl-1844, il-Mellieħa reġgħet ġiet stabbilita bħala Parroċċa, b'popolazzjoni ta' madwar 520 abitant imferrxin 'l hawn u 'l hinn jgħixu fl-għerien fil-ħames widien għammiela tal-qrib.[4] Din is-sena rat ukoll il-bidu tal-Għassa tal-Pulizija f'dan l-istess Misraħ ta' barra u, l-ewwel kamra u wara ftit oħra, ġew attrezzati biex iservu bħala stazzjon tal-Pulizija fejn għadhom preżenti sal-lum.

Wasalna issa għas-sena 1853, meta statwa artistika tal-Madonna ġiet mogħtija lis-Santwarju minn Dun Giuseppe di Stefani. Dik is-sena rat il-festi esterni tal-Vitorja jiġu estiżi minn Misraħ is-Santwarju għall-parti ta' barra wkoll, jiġifieri dan il-Misraħ li qegħdin nitkellmu fuqu llum, u bir-raġun dan ġie mżejjen bil-liedna u bid-dwal taż-żejt. Tant niżlet tajjeb din id-drawwa ġdida li, xahrejn wara, f'Novembru, is-Sindku tar-4 Distrett, is-Sur Trapani, talab lill-Gvern Ingliż biex jibni ħajt ta' lqugħ fuq in-naħa t'isfel tal-misraħ fejn jagħti għal fuq Triq il-Marfa għax kienu sikwit qegħdin iseħħu ħafna inċidenti li kienu jinvolvu nies, karettuni u karozzelli. Dan il-ħajt, li ħafna minnu għadu eżistenti sal-lum, sewa 15-il Lira biex inbena.[5]

Issa, il-Misraħ ta' barra kien komplut u mwitti u nvellat kif suppost, lest għaċ-ċelebrazzjonijiet annwali li kienu jsiru b'risq il-festa tal-Vitorja fil-bidu ta' Settembru u ta' kumdità akbar għall-pellegrini u viżitaturi li kienu jżuru s-Santwarju tal-Madonna.

Meta mbagħad kienet qed tinbena l-Knisja Parrokkjali bejn l-1883 u l-1897 kienet inħasset il-ħtieġa li ssir fetħa fil-ħajt tal-istess kjostru maġenb l-Ark Trijonfali biex titnaqqas it-tbatija tal-ġarr tal-ġebel. Il-ġebel kollu għall-knisja parrokkjali tal-Mellieħa kien jinqata' mill-barriera tal-Armier u jinġarr bla ħlas fuq karettuni minn Melliħin, iżda peress li l-uniku aċċess lejn il-knisja kien minn triq dejqa, tiżloq u wieqfa ħafna wara s-Santwarju, fejn kien hemm l-istatwa tar-Ruħ tal-Purgatorju, hekk l-affarijiet ħfiefu u saru bla periklu għal kulħadd. Issa l-misraħ ta' barra ħa dimensjoni popoplari ikbar għax mal-eluf ta' pellegrini għas-Santwarju żdiedu wkoll eluf ta' ġebel kbar għall-bini tal-knisja l-ġdida.

Għall-bidu tas-Seklu 20, dan il-Misraħ kien donnu sar post ċentrali fil-Mellieħa u fil-5 ta' Ġunju 1912 kellu jara paġna oħra storika tinkiteb fih. Sa dak iż-żmien, il-komunità Melliħija kienet moqdija biss bl-ilma li kienet iġġib mill-Għajn tal-Mellieħa, ftit 'l isfel fi Triq Marfa, taħt ir-riħ tas-Santwarju. In-nisa kienu jinżlu jaħslu l-ħwejjeġ fil-ħwat ta' hemmhekk stess u mbagħad itellgħu magħhom l-ilma għall-bżonnijiet tad-dar. Mgħobbijin bil-ħwejjeġ u bl-ilma telgħin lejn il-Mellieħa ma kinitx ħaġa ħafifa. Issa, is-servizz tal-ilma kien wasal fil-Mellieħa wkoll. Dan kien sar possibbli billi ġiet imħaffra sistema ta' gandotti li fihom tpoġġew pajpijiet li setgħu jwasslu l-ilma fil-Mellieħa minn Binġemma permezz tal-qlib.

Għal dik l-okkażjoni, f'dan l-istess Misraħ, ġie mtella' palk qrib ħafna tal-Ark Trijonfali biex fuqu jilqa' l-mistednin distinti li kienu preżenti, fosthom il-Gvernatur Ingliż Sir Leslie Rundell, Lord Kitchener u l-Kappillan tal-Mellieħa r-Rev. Carlo Cortis. Wara d-diskorsi tal-okkażjoni, il-Gvernatur Rundell qasam lejn nofs il-Misraħ, fejn kienet tpoġġiet kanna b'manku mwaħħal magħha, kollha mżejna bil-liedna u l-fjuri. Bi tbissima fuq fommu, għax seta' jaħseb x'kien se jiġri, il-Gvernatur niżżel il-manku u ġett ta' ilma spara fl-ajru u ħasel lil dawk preżenti.

Quddiem l-għassa tal-Pulizija kienet twaqqfet tinda kbira fejn il-mistednin magħrufa ġew trattati b'xorb u ikel biex jitrejqu u wara ħallew il-Misraħ fost iċ-ċapċip tan-nies preżenti u d-daqq tal-banda Vittoria tal-Mellieħa. Sal-lum għadna nistgħu naraw dik l-irħama bil-Latin li tidher imwaħħla mal-ħajt tal-kjostru tas-Santwarju biex tfakkar din l-okkażjoni hekk importanti.[6]

Matul il-parti l-kbira tas-seklu 20 dan il-Misraħ kompla jara ħafna attivitajiet għaddejjin fih. Għal ħafna snin serva bħala venda tal-karozzi tal-linja, minn fejn eluf kbar ta' ħaddiema Melliħin kienu ta' kuljum jitilqu għax-xogħol filgħodu kmienu u jerġgħu lura tard filgħaxija. Waqt it-Tieni Gwerra Dinjija s-sinjali ta' ħbit mill-ajru mill-għadu u li l-attakk spiċċa kienu jingħataw mill-pulizija minn quddiem l-għassa permezz ta' murtali, sireni u sfafar. Imbagħad fl-1950, biex jitfakkru s-Sena Marjana u l-50 Anniversarju tal-Inkurunazzjoni tal-Madonna tal-Mellieħa, ġiet mibnija tribuna speċjali fil-fetħa maġenb l-Ark Trijonfali u għal ġimgħa sħiħa saru servizzi ta' quddies u ċelebrazzjonijiet reliġjużi oħra għall-eluf ta' pellegrini preżenti. Dan il-Misraħ reġa' laqa' fi ħdanu folol kbar ta' nies minn kull naħa ta' Malta u Għawdex kif ukoll ħafna viżitaturi barranin fl-okkażjoni tal-festi tad-19-il Ċentinarju tan-Nawfraġju tal-Appostlu Missierna San Pawl.

Iżda mbagħad kien fl-1990 li l-istess Misraħ laħaq il-qofol tiegħu biż-żjara tal-Qdusija Tiegħu l-Papa San Ġwanni Pawlu II li żar is-Santwarju tal-Madonna tal-Mellieħa nhar l-24 ta' Ġunju tal-istess sena. Wasal f'dan il-Misraħ bil-karozza, niżel u għadda mill-Ark Trijonfali għal ġol-misraħ ta' ġewwa tas-Santwarju, fost iċ-ċapċip u l-ferħ tal-eluf ta' nies miġbura. Illum, isem dan il-Misraħ ta' barra jfakkarna f'dik iż-żjara hekk għażiża għalina l-Maltin.

F'dawn l-aħħar ftit snin, dan il-Misraħ, essenzjalment meqjus bħala ċ-Ċentru Storiku u l-qalba storika tal-Mellieħa, reġa' ra fih eluf ta' viżitaturi, lokali u barranin, waqt l-attivitajiet "Iljieli Melleħin", avveniment ta' tlett ijiem fejn jiġu ċċelebrati l-arti, il-kultura, il-folklor, il-mużika, l-istorja, ir-reliġjon, l-isport u attivitajiet oħra.

Dan l-aħħar, il-Misraħ ingħata wiċċ ġdid. Il-faċċata tal-kmamar qodma tal-pellegrini ġiet restawrata u tneħħew il-linji kollha tad-dawl u servizzi oħra li kien hemm mal-ħitan. Il-Misraħ kollu nbidel f'żona pedonali u ġie mżejjen b'bankijiet moderni u sett fontani sbieħ u kuluriti, eżatt fl-istess lok fejn iżjed minn mitt sena ilu l-Gvernatur Rundell kien fetaħ il-kanna tal-ilma. L-art ġiet iċċangata bil-biċċiet tal-lava, wara li sistema komplessa ta' pajpijiet u servizzi oħra ġiet mgħoddija minn taħt l-art. Saru diversi xogħlijiet oħra moħbija biex illum ġejna ppreżentati b'misraħ li verament jista' jissejjaħ post rilassanti u opra tal-arti.

Grazzi ta' dan kollu tmur lejn il-Kunsill Lokali tal-Mellieħa, kunsilliera, kuntratturi, ħaddiema u dawk kollha li kienu nvoluti li taw sehemhom mill-aħjar li setgħu biex jippreżentaw lill-komunità Melliħija b'dan il-Misraħ hekk sabiħ.

Misraħ iż-Żjara tal-Papa Ġwanni Pawlu II huwa wirt jew legat mgħoddi lilna minn missirijietna. Nistgħu b'wiċċna minn quddiem ngħidu li aħna mhux biss li ma ħadniex ħsiebu iżda sebbaħnieh b'ħilitna kollha u se ngħadduh lil ta' warajna bħala xi ħaġa sabiħa. Dan il-Misraħ ġie misluf lilna minn

missirijietna u dak it-talent li silfuna se nrodduh lil uliedna lura b'imgħax għoli.

Issa jmiss lilna u lilhom li rridu nżommu dik l-art bil-lava taħraq sabiħa u tixgħel, waqt li l-funtani jnixxu bil-ħlewwa dak l-ilma frisk jiżfen ħelu ħelu mal-kotra kbira ta' kuluri u dwal kalejdoskopiċi madwaru.

Referenzi

[1] LNM. Il Rollo del Senatore Vescovo de Mello. 1436. ff.24-v,4
[2] APM. 13.f.2.k.3.
[3] ANM.PW.12.f.98
[4] APM.48.ff.1-18
[5] ANM.CSG.4460
[6] Muscat J. Water Arrives in Mellieħa. The Sunday Times. June 2.2002. pp.54-55